BOLAGETS FÖRUTSÄTTNINGAR PÅ KORT OCH LÅNG SIKT – FRAMGÅNGAR OCH UTMANINGAR

Hur har bolagets verksamhet påverkats av läget i omvärlden, vilka kort- och långsiktiga effekter kan identifieras så här långt?

Kortsiktiga effekter:

Museet har som samhället i stort påverkats av instabiliteten i vår omvärld med krig och ekonomisk oro, givetvis ur ett mänskligt perspektiv men självklart också pga oförutsägbarheten avseende energipriser, matpriser och priser på varor och tjänster. När verksamheten planerades och budgeten för 2026 fastställdes fanns fortsatt en osäkerhet hur läget i omvärlden skulle påverka vår verksamhet. Detta blir särskilt påtagligt eftersom museet äger sina fastigheter, behöver byggmaterial för underhåll av dem och Gammlia samt för att kunna bygga utställningar för besökare samt ta hand om kulturarvet. Därutöver påverkar instabila matpriser museets kafé. Förutsättningarna att få ihop en budget i balans inför året var återigen inte särskilt goda och styrelsen antog för första gången på länge en minusbudget för 2026. Under året har kultursektorn i Sverige arbetat extra mycket med krisberedskap maa av händelser i vår omvärld där just museerna fokuserat på skydd och undanförsel av kulturarv i händelse av kris och krig.

Långsiktiga effekter:

Mer långsiktiga effekter är oron att inte få en hållbar stabilitet i ekonomin och detta för att undvika ytterligare nedskärningar i verksamheten. Det blir en stor utmaning att få verksamheten att gå ihop med en ekonomi som i praktiken krymper med anledning av den låga anslagsökningen i kombination med ökade kostnader för varor, tjänster och löner. Museer har dubbla uppdrag, dels vara ett attraktivt och tillgängligt besöksmål dels klara av det långsiktiga förvaltningsuppdraget att bevara och tillgängliggöra vårt gemensamma kulturarv. Museet har under året fortsatt att analysera och följa upp vårt ekonomiska läge i syfte att kunna prioritera museets kärnuppdrag och med det också kunna prioritera bort delar i verksamheten. Det kan ta några år innan vi kan se de verkliga effekterna av krig och ekonomisk instabilitet i vår omvärld. Arbetet med beredskap kommer att ingå som en del i museets verksamhet många år framöver.

Beskriv verksamhetsmässiga framgångar och utmaningar i verksamheten under året, samt på långsikt:

Under året:

Museet gick in i det nya året med en justerad organisation som sjösattes den 1 oktober 2025. Syftet med den nya organisationen är främst att kunna nyttja befintliga personalresurser effektivare, öka vårt besöksmålsfokus och öka förutsättningarna att nå våra mål som finns i både ägardirektiv och i den strategiska planen för museet. Den nya organisationen har under året utvärderats och en del arbete kvarstår för att den ska fungera optimalt. Museet har under året påbörjat en total lokalöversyn i syfte att se över användningen av den befintliga fastigheten för att effektivisera användningen av densamma. Det lokalöversynen bl a ska lösa är; nya arkiv för museet, förbättrade lokaler som kan ta emot fler bokade grupper och konferenser, öka besöksmålets attraktivitet, lösa

logistik och förbättra museets interna behov av kontor, möteslokaler, samlingshantering mm. Denna sommar har museet haft fler besökare i jämförelse med föregående år vilket även resulterat i högre omsättning i museets kafé, årets midsommarfirande lockade en rekordpublik. Museet har vunnit en del arkeologiska och byggnadsantikvariska uppdrag, vilket fn tryggar ekonomin för den delen av museets verksamhet. Målen i den strategiska planen för museet för åren 2024 – 2027 har brutits ned till flertalet aktiviteter som genomförs under året. Tillgänglighet till kulturarvet under perioden har skett via utställningar, program, kvällsöppet och en omfattande verksamhet på Gammlia under sommaren. Samtliga utställningar och program har dragit en stor publik. Ett omfattande internt arkivprojekt har fortsatt under året i syfte att förbereda inför nya arkiv, en intern kraftsamling.

På långsikt:

Förutsättningar som påverkar hur museet ska lyckas framöver är hur anslagen från ägare och stat utvecklas. Framgångsfaktorer på längre sikt är att museets verksamhet efterfrågas, behövs och uppskattas av fria kulturaktörer, föreningar, akademin, andra samarbetsparter samt besökare både i länet och på besöksmålet. Utmaningen är att få gehör för museets större satsningar som aviserats för ägare och andra intressenter. Det handlar om att få till nya publika arkiv som syftar till att öka tillgängligheten till de skatter som finns i museets samlingar och samtidigt klara av att bevara materialet för framtiden. Det handlar också om att klara det långsiktiga underhållet på friluftsmuseet Gammlia så att vi där kan använda våra befintliga resurser till att utveckla verksamheten till att bli mer relevant och öppen för en bred allmänhet. Därtill behöver vi få möjlighet att öka det digitala utbudet både för skolorna i länet och för allmänheten.

En ny strategisk plan ska tas fram för åren 2028 – 2031 vilken ska beskriva de verksamhetsmässiga framgångar som vi ser kommer att stärka vår verksamhet och ge medborgarna ökad tillgänglighet till kulturarvet. Visionen är fortsatt att ”Säkerställa bevarandet och öka tillgängligheten till kulturarvet”. Museets strategier för framtiden kommer även att återfinnas i Region Västerbottens kulturplan för samma tidsperiod. Till syvende och sist handlar det om att få en hållbar verksamhet både vad gäller museets organisation, verksamhet och ekonomi.

Beskriv ekonomiska framgångar och utmaningar under året, samt på långsikt:

Under året:

Året inleddes återigen med en ansträngd budget lagd med utgångspunkt från nödvändiga investeringar och planerad verksamhet samt med en förhoppning om att den arkeologiska uppdragsverksamheten ska vinna anbud på infrastrukturella satsningar i länet. Styrelsen antog för första gången på länge en minusbudget. Vid två ägarsamråd under våren påtalade museet den ekonomiska situationen och beskrev konsekvenserna av låga anslagsökningar. Det senare ägarsamrådet resulterade i att Umeå kommun höjer anslaget avsevärt inför 2027, vilket vi är oerhört tacksamma för. Museet lyckades sedan vinna flertalet upphandlingar inom uppdragsverksamheten som gör att årets uppdragsverksamhet kommer att gå ihop. Under våren beviljades museet medel från Boverket vilket möjliggjorde att vi kunde genomföra en del energibesparande åtgärder samt byta ut en hiss i huvudbyggnaden

På långsikt:

Om Västerbottens museum fortsatt ska kunna bedriva verksamhet enligt ägardirektiven och med god kvalitet, fylla verksamhetens lokaler med attraktivt innehåll och klara avtalsenliga löneökningar, fastighetsunderhåll och bevarandet av kulturarvet samt därtill fortsättningsvis kunna utöva vårt regionala arbete krävs det att anslagen till museet håller samma takt som kostnadsutvecklingen i samhället. Museet gör fortlöpande genomgående analyser av de ekonomiska behoven i nuvarande verksamhet. Detta presenteras årligen för ägarna. Under 2027 fortsätter arbetet med översyn av verksamheten både vad gäller organisation och fastigheter i syfte att dra ned på kostnader, effektivisera och prioritera. Därtill utreder vi nya möjliga affärsmodeller för att öka intäkterna till museet.

Omvärldsanalys. Vilka är de fem (max) prioriterade insatser i verksamheten som ledningen vill se för att möta en föränderlig omvärlds krav och förväntningar.

1. Nya arkivlokaler på Gammlia för att klara av att säkerställa bevarandet och tillgängliggöra kulturarvet

2. Ökade resurser till museets fastigheter så att vi klarar långsiktigt underhåll och samtidigt kan bedriva en bred och relevant publik verksamhet.

3. Bättre förutsättningar att klara den digitala omställningen för att kunna erbjuda ett brett digitalt utbud för både barn och unga och för allmänheten parallellt med museets övriga verksamhet.

4. Bibehålla museet som attraktiv arbetsplats och säkra att framtida kärnkompetenser finns i museet

5. Säkerställa en hållbar organisation och ekonomi

Övriga frågor som bolaget vill lyfta:

Under året togs en åtgärdsplan för Gammlias byggnader fram. Den innehåller en statusbesiktning av 36 byggnader med rekommendationer på åtgärder som krävs för att återställa byggnaderna i ett sådant skick att det sedan är möjligt att underhålla dem. Åtgärdsplanen togs fram av företaget Husesyn. Museet vill gärna träffa ägarna i ett extra insatt möte för att diskutera möjliga långsiktiga insatsplaner för Gammlia

Västerbottens museum vill fortsatt uppmärksamma ägarna på den omfattande granskningen av museets verksamhet som årligen genomförs. Museet är organiserat både som bolag och som stiftelse med två ”ägare” i bägge organisationerna. Detta innebär en omfattande granskning och många rapporteringstillfällen under ett år. Museet har tidigare uppmärksammat ägarna att formaten för att rapportera tertialrapporter och bokslut till ägarna skiljer sig mycket åt. Den omfattande granskningen och rapporteringen belastar verksamheten och är både kostsam och tidskrävande. Granskningen av stiftelsen är omfattande. Det bedrivs idag ingen verksamhet i stiftelsen, vilken inte heller har några anslag, mot den bakgrunden anser vi att granskningen av stiftelsen är överdimensionerad.